

Ministerstwo Edukacji Narodowej

Sekretarz Stanu
Katarzyna Lubnauer

DKO-WNPP.441.1.2025.KB
Warszawa, 30 kwietnia 2025 r.

Pan
Adam Krzywoń
Zastępca Rzecznika Praw Obywatelskich

Szanowny Panie,

w odpowiedzi na pisma z 27 lutego 2025 r. (znak: XI.816.3.2015.JK) oraz z 23 kwietnia 2025 r. (znak: XI.816.3.2015.JK) uprzejmie informuję, że Rzeczpospolita Polska, na mocy art. 35 Konstytucji RP, zapewnia obywatelom polskim należącym do mniejszości narodowych i etnicznych wolność zachowania i rozwoju własnego języka, zachowania obyczajów i tradycji oraz rozwoju własnej kultury.

Przywołane gwarancje konstytucyjne dotyczą mniejszości określonych przepisami art. 2 ustawy z dnia 6 stycznia 2005 r. o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym (Dz. U. Nr 17, poz. 141, z późn. zm.).

Rozwiązania prawno-organizacyjne dotyczące nauczania języka mniejszości narodowej, mniejszości etnicznej i języka regionalnego¹ w publicznych przedszkolach i szkołach odpowiadają standardom określonym w:

- Europejskiej Karcie języków regionalnych lub mniejszościowych z dnia 5 listopada 1992 r. (Dz.U. 2009 Nr 137, poz. 1121),
- Konwencji Ramowej o ochronie mniejszości narodowych i etnicznych (Dz. U. 2002 Nr 22, poz. 209),
- Ustawie o mniejszościach narodowych i etnicznych oraz o języku regionalnym z dnia 6 stycznia 2005 r. (t. j. Dz.U. z 2017 r. poz. 823) oraz
- Ustawie z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t. j. Dz. U. z 2024 r. poz. 750 z późn. zm.).

Podstawową formą ochrony języka, umożliwiającą jego zachowanie i rozwój, jest zapewnienie nauczania tego języka jako języka ojczystego (własnego), czyli nauczanie z uwzględnieniem tych elementów, które są istotne dla budowania i podtrzymywania tożsamości językowej i kulturowej społeczności mniejszościowej.

Polski system oświaty zapewnia tę możliwość, powierzając prawo korzystania z niej rodzicom. Do rodziców należy decyzja, czy chcą, aby szkoła zapewniła ich dziecku możliwość nauki języka (lub w języku), będącego dla niego językiem ojczystym) oraz dodatkowe zajęcia podtrzymujące jego tożsamość narodową lub etniczną. Przepis art. 13 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2024 r. poz. 750 z późn.

¹ mniejszości narodowe: białoruska, czeska, litewska, niemiecka, ormiańska, rosyjska, słowacka, ukraińska, żydowska; mniejszości etniczne: karaïmska, łemkowska, romska, tatarska; społeczność posługująca się językiem regionalnym – kaszubskim

zm.) zobowiązuje przedszkole i szkołę do umożliwienia uczniom podtrzymywania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej poprzez zorganizowanie nauki języka oraz ich własnej historii i kultury. Zobowiązanie to jest realizowane na pisemny wniosek rodziców złożony dyrektorowi szkoły lub przedszkola.

Szczegółowe kwestie dotyczące sposobu organizowania wspomnianych zajęć, ich statusu i wymiaru godzin określają przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (t. j. Dz.U. z 2023 r. poz. 2737 z późn. zm.).

Nauczanie języka mniejszości, języka regionalnego, własnej historii i kultury oraz geografii państwa, z którego obszarem kulturowym utożsamia się mniejszość narodowa, odbywa się na podstawie programów nauczania dopuszczonych do użytku w szkole przez dyrektora szkoły².

Zgodnie z ustawą o systemie oświaty³ nauczyciel może zdecydować o realizacji programu nauczania:

- 1) z zastosowaniem podręcznika, materiału edukacyjnego lub materiału ćwiczeniowego,
- 2) bez zastosowania podręcznika, materiału edukacyjnego lub materiału ćwiczeniowego.

Wyboru podręcznika lub materiału edukacyjnego zastępującego podręcznik i materiałów ćwiczeniowych do zajęć edukacyjnych dokonuje zespół nauczycieli, prowadzących nauczanie danych zajęć. W przypadku wyboru podręcznika do realizacji programu nauczania, wybór ten jest dokonywany spośród podręczników dopuszczonych do użytku szkolnego.

W przypadku wszystkich podręczników, w tym podręczników dla mniejszości narodowych i etnicznych, minister właściwy do spraw oświaty i wychowania wyłącznie dopuszcza podręcznik do użytku szkolnego po uzyskaniu pozytywnych opinii rzeczoznawców do spraw podręczników⁴. Podręczniki dopuszczone do użytku szkolnego, zgodne z obowiązującą podstawą programową, są wpisywane do wykazów publikowanych na stronie internetowej Ministerstwa Edukacji Narodowej.

Minister Edukacji nie inicjuje działań związanych z opracowaniem i przygotowaniem podręczników, a wyłącznie dopuszcza je do użytku szkolnego. Dotyczy to także podręczników dla mniejszości narodowych, etnicznych i społeczności posługującej się językiem regionalnym, przy czym w przypadku tych podręczników oraz innych materiałów edukacyjnych (zeszytów ćwiczeń, książek pomocniczych) dla mniejszości, Minister Edukacji udziela wsparcia w postaci finansowania wydania podręcznika lub materiału edukacyjnego w nakładzie odpowiadającym potrzebom szkół.

² § 10 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz. U. z 2023 r. poz. 2737)

³ Art. 22aa ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. z 2024 r. poz. 750 ze zm.)

⁴ Art. 22an ust. 1 ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty

Podręczniki, w tym podręczniki przeznaczone dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, są dopuszczane do użytku szkolnego na wniosek podmiotu (wydawcy) posiadającego autorskie prawa majątkowe do podręcznika. Minister właściwy do spraw oświaty i wychowania podejmuje działania w celu zapewnienia dostępu do podręczników na potrzeby szkół i placówek, które realizują zadania podtrzymywania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej. Działania te polegają m.in. na określeniu trybu i przeprowadzaniu procedury dopuszczania tych podręczników do użytku szkolnego, powoływaniu rzeczoznawców z zakresu języków mniejszości i języka regionalnego, a także dofinansowywaniu opracowania, wydania i dystrybucji podręczników. Minister Edukacji nie pełni jednak funkcji wydawcy tych podręczników. Podręczniki do nauki języków mniejszości oraz historii i kultury własnej mniejszości są opracowywane i wydawane przez wydawców działających na rynku wydawniczym, na ogół związanych ze środowiskiem określonej mniejszości.

Jednocześnie, odnosząc się do Rezolucji CM/ResCMN (2020) 12 Rady Europy z dnia 21 listopada 2020 r. w sprawie realizacji przez Polskę Konwencji Ramowej o Ochronie Mniejszości Narodowych, zalecającej *wdrożenia działań mających na celu przyjęcie większej odpowiedzialności za wydanie nowych materiałów edukacyjnych*, należy podkreślić, że obowiązujące przepisy prawa nie nakładają na ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania obowiązku opracowywania lub wydawania podręczników i materiałów pomocniczych przeznaczonych dla mniejszości narodowych, nie zapewniają mu także narzędzi prawnych i możliwości organizacyjnych do realizowania takiego zadania. Na mocy ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych⁵, podręczniki i książki pomocnicze do kształcenia uczniów w zakresie niezbędnym do podtrzymywania poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej mogą być dofinansowywane z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw oświaty i wychowania⁶. Z uwagi na wysoką cenę jednostkową podręczników dla mniejszości (wysoki koszt opracowania przy niskim nakładzie), Ministerstwo Edukacji Narodowej finansuje wszystkie koszty związane z przygotowaniem, opracowaniem i wydaniem podręczników i książek pomocniczych przeznaczonych do kształcenia uczniów deklarujących przynależność do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym.

Dofinansowaniem objęte są podręczniki, które uzyskały dopuszczenie do użytku szkolnego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania i zostały wpisane do wykazu podręczników przeznaczonych do kształcenia ogólnego dla mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym, jak również tzw. książki pomocnicze (np. zeszyty ćwiczeń, słowniki przedmiotowe, poradniki metodyczne), które nie podlegają dopuszczeniu do użytku szkolnego. Zgodnie z ustalonymi przez MEN zasadami, w pierwszej kolejności finansowane są podręczniki do nauczania języka mniejszości narodowej, historii i kultury oraz geografii państwa, z którego obszarem utożsamia się mniejszość narodowa, w drugiej kolejności finansowane są książki pomocnicze.

Minister corocznie otrzymuje wnioski o sfinansowanie opracowania i wydania materiałów edukacyjnych przeznaczonych dla mniejszości i realizuje je w ramach posiadanych środków budżetowych, które nie pozwalają na wydanie wszystkich pozycji wydawniczych zgłaszanych przez środowiska mniejszościowe. Sfinansowane przez MEN podręczniki i książki pomocnicze są przekazywane nieodpłatnie do właściwych kuratoriów oświaty, a następnie do bibliotek szkolnych lub międzyszkolnych zespołów nauczania, zgodnie z zapotrzebowaniem zgłoszonym przez dyrektorów szkół.

⁵ (Dz. U. z 2020 r. poz. 2029 j.t.)

⁶ Art. 68 ustawy z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych

W związku z brakiem ofert ze strony wydawców na opracowanie podręczników do języka ukraińskiego, jako języka mniejszości narodowej, w 2019 r. Minister Edukacji Narodowej podjął działania mające na celu zapewnienie dostępu do podręczników do języka ukraińskiego uczniom szkół ponadpodstawowych, deklarującym przynależność do ukraińskiej mniejszości narodowej. Na podstawie art. 464 pkt 1 ustawy prawo o szkolnictwie wyższym i nauce minister właściwy do spraw oświaty i wychowania, po zawiadomieniu ministra oraz po zasięgnięciu opinii senatu, zlecił uczelni wykonanie określonego zadania w zakresie nauczania lub kształcenia kadr naukowych, zapewniając odpowiednie środki na jego realizację.

W lipcu 2019 r. została podpisana umowa pomiędzy Ministerstwem Edukacji Narodowej a Katolickim Uniwersytetem Lubelskim im. Jana Pawła II na opracowanie elektronicznej wersji podręcznika do języka ukraińskiego dla uczniów należących do ukraińskiej mniejszości narodowej dla liceum i technikum. Poszczególne części podręcznika były przygotowywane sukcesywnie, w latach 2020-2022.

Na Zintegrowanej Platformie Edukacyjnej zamieszczone zostały opracowane przez Katolicki Uniwersytet Lubelski im. Jana Pawła II wersje elektroniczne podręczników („Od słowa do wiedzy” - historia literatury ukraińskiej dla klas: I, II, III i IV liceum ogólnokształcącego i technikum; „Od słowa do wiedzy” - gramatyka języka ukraińskiego dla klas: II, III i IV liceum ogólnokształcącego i technikum)

Należy zauważyć, że ewentualne wprowadzenie do systemu prawnego nowego rozwiązania, polegającego na zobowiązaniu ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania do pełnienia roli wydawcy podręczników dla społeczności mniejszościowych, wymagałoby istotnych zmian w obowiązkach i uprawnieniach ministra, w tym zapewnienia odpowiednich kadr, a także możliwości prawnych i organizacyjnych do realizacji zadania, znacznie wykraczającego poza obecnie realizowane obowiązki w obszarze zapewnienia dostępu do podręczników.

Działania ministra w celu zapewnienia dostępu do podręczników i materiałów edukacyjnych na potrzeby szkół i placówek są prowadzone z uwzględnieniem równego traktowania wszystkich mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym. Z uwagi na dotychczasowe uczestnictwo w procesie zapewnienia dostępu do podręczników i materiałów edukacyjnych środowisk reprezentujących poszczególne społeczności mniejszościowe, w dyskusji nad potrzebą wprowadzenia zmiany systemu zapewniania dostępu do podręczników i materiałów edukacyjnych konieczne jest wysłuchanie opinii wszystkich tych środowisk. Kwestia ta – w opinii MEN – powinna być przedstawiona i omówiona na posiedzeniu Komisji Wspólnej Rządu i Mniejszości Narodowych i Etnicznych.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że w latach 2022-2024 sfinansowano następujące podręczniki i książki pomocnicze przeznaczone dla mniejszości narodowych, etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym:

Rok wydania	Mniejszość narodowa lub etniczna/język regionalny	Wykaz tytułów	Kwota	Wydawnictwo/ podmiot realizujący umowę
2022	litewska	1) „Sveika, mokykla! Pradinio ugdymo vadovėlis I klasei, 1	509 580,00 zł	Wydawnictwo AUŠRA Sp. z o.o.

		dalis". Podręcznik do edukacji wczesnoszkolnej dla kl. I, część 1" autor: Gražina Karaneckienė 2) „Aš pirmokas. Pradinio ugdymo priemonė I klasei". Pomocnicze materiały do edukacji wczesnoszkolnej dla kl. I szkoły podstawowej 3) „Po tėviškės dangum (1 dalis), Lietuvių kalbos vadovėlis IV klasei". Podręcznik języka litewskiego dla kl. IV szkoły podstawowej, cz. 1, autor: Elena Degutienė 4) „Po tėviškės dangum (2 dalis). Lietuvių kalbos vadovėlis IV klasei". Podręcznik języka litewskiego dla kl. IV szkoły podstawowej, cz. 2, autor: Elena Degutienė 5) „Saulutes dovaneles (1 dalis)". Książka pomocnicza do kl. III szkoły podstawowej cz. 1, autor: Gražina Karaneckienė 6) „Saulutes dovaneles (2 dalis)". Książka pomocnicza do kl. III szkoły podstawowej cz. 2, autor: Gražina Karaneckienė		
	łemkowska	1)"Frazeologia języka łemkowskiego", autor: Mirosława Chomiak 2)"Wilk syty i owca cała". Frazeologia języka łemkowskiego,	34 000,00 zł	Stowarzyszenie Łemkowski Zespół Pieśni i Tańca „Kyczera”

		autor: Mirosława Chomiak		
	ukraińska	1) „Podróż po Ukrainie część 3 dla kl. V szkoły podstawowej”. Zeszyt ćwiczeń z ukrainoznawstwa autorzy: Marek Syrnyk, Natalia Bogdanets'-Biloskalenko, Yulia Shumeyko 2) „Od słowa do wiedzy”. Podręcznik historii literatury ukraińskiej dla III i IV klasy liceum ogólnokształcącego i technikum, autorzy: Marta Kaczmarczyk, Albert Nowacki, Dagmara Nowacka, Tetyana Ouerghi 3) Gramatyka języka ukraińskiego dla III i IV klasy liceum ogólnokształcącego i technikum, autorzy: Marta Kaczmarczyk, Albert Nowacki, Dagmara Nowacka, Tetyana Ouerghi,	251 834,00 zł	Fundacja PROSVITA Katolicki Uniwersytet Lubelski
	białoruska	1) „Literatura ojczysta”. Podręcznik do kształcenia literackiego i kulturowego z języka białoruskiego dla kl. IV liceum ogólnokształcącego, autor: Jan Karczewski 2) „Blizkija słowy”. Podręcznik do nauki języka białoruskiego dla kl. V szkoły podstawowej, autor: Alina Wawrzeniuk	231 130,00 zł	Fundacja im. Księcia Konstantego Ostrońskiego Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Młodzieży Uczących się Języka Białoruskiego AB-BA

	społeczność posługująca się językiem kaszubskim	1)"Kaszëbsczi dlò wszëtczich". Książka pomocnicza, autorzy: Danuta Pioch, Roman Drzeżdżon	128 000,00zł	Zrzeszenie Kaszubsko- Pomorskie.
	niemiecka	1)"Niko 1". Podręcznik do języka niemieckiego dla niemieckiej mniejszości narodowej 2)"Niko 2". Podręcznik do języka niemieckiego dla niemieckiej mniejszości narodowej 3)"Niko 3". Podręcznik do języka niemieckiego dla niemieckiej mniejszości narodowej	33 944,40 zł	Wydawnictwo Lektor Klett
	słowacka	1)"Vybrané slová v obrázkoch" autor: Renáta Milčáková	25 000,00zł	Zarząd Główny Towarzystwa Słowaków w Polsce
2023	społeczność posługująca się językiem kaszubskim	1)"Kaszëbsczi Òdkriwca" Podręcznik do nauki języka kaszubskiego w szkole podstawowej klasa VII, autor: Emilia Maszke 2)"Òrtograficzno- gramaticzny słowôrz kaszëbsczégò jãzëka ze wskôzama pisënkù", autorzy: Joanna Ginter, Dark Majkówsczi	286 800,00 zł	Zrzeszenie Kaszubsko- Pomorskie
	litewska	1)"Skambėk, gimtasis žodi". Lietuvių kalbos vadovėlis pagrindinės mokyklos V klasei, 1 dalis. Podręcznik do języka litewskiego dla kl. V szkoły podstawowej cz.1, autor: Elena Degutienė 2)„Skambėk, gimtasis žodi". Lietuvių kalbos vadovėlis pagrindinės	423 300,00 zł	Wydawnictwo "Aušra" Sp. z o.o.

		mokyklos V klasei, 2 dalis. Podręcznik do języka litewskiego dla kl. V szkoły podstawowej cz.2, autor: Elena Degutienė 3)"Sveika, mokykla!". Pradinio ugdymo vadovėlis I klasei, 2 dalis. Podręcznik do edukacji wczesnoszkolnej dla kl. I szkoły podstawowej, cz. 2, autor: Gražina Karaneckienė 4)"Sveika, mokykla!". Pratybą sąsiuvinis I klasei, 1 dalis. Zeszyt ćwiczeń dla klasy I szkoły podstawowej, cz. 1, autor: Gražina Karaneckienė 5)„Aš antrokas". Pradinio ugdymo priemonė II kl. Pomocnicze materiały do edukacji wczesnoszkolnej dla kl. II szkoły podstawowej, autor: Gražina Karaneckienė		
	niemiecka	1)"Niko 1". Podręcznik do języka niemieckiego dla niemieckiej mniejszości narodowej 2)"Niko 2". Podręcznik do języka niemieckiego dla niemieckiej mniejszości narodowej 3)"Niko 3". Podręcznik do języka niemieckiego dla niemieckiej mniejszości narodowej	42 774,32 zł	Wydawnictwo Lektor Klett
	słowacka	1)"Poznaj Slovensko vlast' svojich predkov. Pracovný zošit - dla klas II-VII", autor: Milica Majeriková-Molitoris	26 700,00 zł	Zarząd Główny Towarzystwa Słowaków w Polsce

	białoruska	1)"Słowa da słowa". Podręcznik do nauki języka białoruskiego dla kl. VI szkoły podstawowej, autor: Alina Wawrzeniuk	116 000,00 zł	Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Młodzieży Uczących się Języka Białoruskiego AB-BA
2024	niemiecka	1)"Niko 1". Podręcznik do języka niemieckiego dla niemieckiej mniejszości narodowej 2)"Niko 2". Podręcznik do języka niemieckiego dla niemieckiej mniejszości narodowej 3)"Niko 3". Podręcznik do języka niemieckiego dla niemieckiej mniejszości narodowej	42 304,00 zł	Wydawnictwo Lektor Klett
	litewska	1)„Moki žodj, rasi kelią”. Lietuvii kalbos vadovėlis pagrindines mokymos VI klasei, 1 dalis”. Podręcznik języka litewskiego dla kl. VI szkoły podstawowej, cz. 1, autor: Elena Degutienė 2) „Moki žodj, rasi kelią”. Lietuvii kalbos vadovėlis pagrindines mokymos VI klasei, 2 dalis”. Podręcznik języka litewskiego dla kl. VI szkoły podstawowej, cz. 2, autor: Elena Degutienė	218 650,00 zł	Wydawnictwo "Aušra" Sp. z o.o.
	ukraińska	1)Zeszyt ćwiczeń z ukrainoznawstwa „Podróż po Ukrainie” część 4 dla kl. VI szkoły podstawowej, autorzy: Marek Syrnyk, Natalia Bogdanets'-Biloskalenko, Yulia Shumeyko	122 700,00 zł	Fundacja PROSVITA
	społeczność posługująca się językiem kaszubskim	1)"Kaszëbsczi òdkriwca". Podręcznik do nauki języka kaszubskiego dla kl. VIII	293 500,00 zł	Zrzeszenie Kaszubsko-Pomorskie

		szkoły podstawowej, autor: Emilia Maszke 2) „Förmë lubią normë Gramatyka kaszubska w działaniu”, autor: Joanna Ginter		
	słowacka	1) „Kľúčik. Pracovný zošit zo slovenského jazyka”. Książka pomocnicza dla kl. II szkoły podstawowej, autor: Joanna Krzysztofek	28 500,00 zł	Zarząd Główny Towarzystwa Słowaków w Polsce
	białoruska	1) „Lemantar” Podręcznik do nauki języka białoruskiego dla kl. II szkoły podstawowej autor: Alina Wawrzyniuk (dodruk) 2) Zeszyt ćwiczeń do nauki języka białoruskiego dla kl. II szkoły podstawowej, autor: Alina Wawrzyniuk (dodruk)	44 547,00 zł	Stowarzyszenie Na Rzecz Dzieci i Młodzieży Uczących się Języka Białoruskiego AB-BA

Z wyrazami szacunku

Katarzyna Lubnauer
Sekretarz Stanu
/ – podpisano cyfrowo/